

## XX.

## A' M U Z S I K Á R Ó L.

(Lásd: *Sulzers Allg. Theor. Art. Musick.*)

*A' Muzsikának eredete és mivólta.*

**H**A ennek a' kellemetes Mesterségnek mivóltát és valóságos természetét igazán meg akarjuk érteni, azonn kell lennünk, hogy annak eredetét a' Termézetben keressük-fel. Ez nekünk annyival könnyebb, mivel a' Muzsikát néminémű-képpen még most-is napoként támadni láttyuk, és az éneklésnek az ízlés által-való első és nyersebb pallérozását a' fél-vadságú Nemzeteknél még most-is fel-talállyuk.

A' Termézet, a' hallásnak érzékenysége és a' szív között, szoros és felette-atyafiságos szövetséget szerzett. Mindenik indúlat tulajdon hangok által ismérteti-meg magát, és ezek a' hangok a' Haligatónak szívében éppen azon indúlatos érzést szokták fel-lobbantani, a' mellyből származtanak. A' belső szorongatásból eredő kiáltás ijedésbe hoz bennünket, és az örvendező szózatok mí-bennünk-is örömet okoznak. A' gorombább érzékenységek, az ízlés, a' szaglás, és az illetés, nem ébreszthetnek-fel egyebet vak gyönyörűségnél, vagy kedvetlenségnél, mellyek önnön magokat, amaz ugyan a' vele-való-élés, ez pe-

dig az útá'ás által, fel-emé'ztik; a' nélkül, hogy a' léleknek emelkedésére vagy leg kisebb szolgálatot tehessenek. Az ő egész tsellyok tsupán tsak a' testet illeti. De az, a' mit velünk a' hallás és látás érzetet, a' léleknek és a' szívnek tehetőségére tzeloz, és ebben a' két érzékenységben okos és erköltsi tselekedetekre ndító eszkö'ök fekülznek. E' két nemes érzékenység közül a' hallásnak sokkal hathatós' ereje vagyon. Egy harmoniátlan hang szerfelett kellemetlenebb, és sokkal nagyobb háborodást okoz bennünk, mint-sem egy hasonló harmoniátlanágú szín; és az égi szívárványnak színeiben uralkodó kedves harmonia sokkal alábbvaló hathatós'ággal illeti szí'vünket, mint-sem színte annyi és egymással színte c'ly szorosan meg-eggyező hangok, p. o. egy tizta orgonán a' hármashang-eggyezések, illetni szokták. A' hallás tehát, az indulatoknak gerjesztésére, mindnyájok között legalkalmasabb érzékenység. Kitsoda mondhattya, hogy valaha ő-benne a' harmoniátlan és ellenes színek fájdalmas érzéseket okoztak légyen? De a' harmoniátlan hangok a' hallás' szerfízáma'it olly ellenesen meg-ragadhattyák, hogy a' Hallgató majd tsak nem kétségbe-esésre hozattatik.

Ez a' külömb'ség minden bizonyyal onnan származik, hogy ama' szer, melly által a' hallásnak inai mozgásba hozattatnak, úgy-mint a' levegő-ég, sokkal gorombább és testiebb, mint a' világosságnak eleméntoma, melly a' szemet illeti. Mire-nézve, a' hallásnak inai hathatós' tisztításokat vévén, ugyan-ezeket

az inaknak egész szízi májára el-terjeszthetik; a' mi a' látásnál meg nem történik. Ebből az-után könnyű meg érteni azt-is, mi-képp' légyen lehetséges, a' hangok által az egész testet, és következendőképpen a' lelkét-is, olly hathatósan meg-érdekleni. Hogy a' hangban ezt a' nagy erőt fel-találhassuk, sem mélyebb eszmélkedésre nintsen szükségünk, sem hosszabb tapasztalásra. A' leg-vígyázatlanabb ember is észre veheti.

Ha tovább még azt-is meg-gondoljuk, hogy némellykor az indulatba hozattatott ember ebben az állapotban hosszabb ideig örömet meg-marad, és hogy magában az indúlatos érzést erőre hozni, 's külső-képpen-is, mennél jobban lehet, ki-mutatni igyekezik, a' mint ezt az örömben, 's némellykor a' haragban, 's a' többi indulatokban-is, meg-történni tapasztaljuk: könnyen által-láthattjuk, mi birhattya sokszor a' leg-nyersebb embereket, sőt még a' megfontolástbéli tehetség nélkül szükölködő gyermekeket-is arra, hogy az indúlatos, és egymást fel-váltó külömb-féle hangoknak sora által, magokban vagy más embereken, valamely indulatot nagyobb-nagyobb gerjedésre lobbantani iparkodgyanak.

Ez ugyan még nem valóságos dal, hanem csak ennek első és természet-szerént-való bimbója: de ha még egynehány könnyű jegyzésekkel és egy kevés ízléssel öszve-kaptsoltatik, a' valóságos dalt látjuk belőlle származni. Ezek a' jegyzések a' mértékre-vett mozdulásnak 's a' rithmusnak erejét, és mind a'

kettőnek a' hangokkal való szoros szövetségét, illetik.

A' mértékre-vett mozdulás, melly egyenlő idők alatt egyenlő közekeket halad, és a' lépéseket erősebb dobbantás által egyenként fel-oztya és érezhetőké télzi, nagyon mulatságos, és a' fárafztó munkát vagy az egyéb-aránt únalmas tárgyra-való figyelmetes-séget ki-mondhatatlanúl meg könnyebbíti. Tudgyák, vagy érzik ezt, az alább-való-elfü emberek-is; mire-nézve, a' fáradttságos mozdulásokat, mellyeknek hosszabban kell tartani, p. o. mikor valamely terhet vízfnek vagy húznak, *taktusra* és egyenlő lépésekben végzik. Innen van azoknak *taktusra*-vett mozdulások-is, kik a' hajókat húzzák, vagy a' víz' tetején evező lapátokkal előbbre tafzittyák, a' mint már hajdan *Ovidius-is* fel-jegyzette (*Trist. L. IV. Eleg. 1.*) „Ez az oka, úgy-mond ő, miért énekel, „az agyagos kavitsra görnyedve meg-homorodván, „a' ki a' késedelmes hajót a' folyó-víz ellen húzza, „és a' ki a' lassú evezőket mellyéhez egyenlő-képen vezetvén, 's a' vizeket mértékre vervén, karjait „fáradttságosan forgattya.”

De még jobban fel-vidámíttya az embert az a' *taktus* szerént-való mozdulás, ha benne a' *ritmus-is* fel-találtatik: az az, ha a' mindenik lépéshez vagy *taktus*-hoz tartozó kitsiny haladásokban, az erőre és gyengeségre nézve, külömb-féle változások vagynak, több lépésekből nagyobb tagok formáltatnak, a' mi az egy-formaságnak külömb-féleséget ad. Innen tá-

mad a' ritmusbéli rend a' Kovácsok' pörölyözésében, és a' Tséplök' veréseiben. Ez által a' munka nagyon meg-könnyebbedik, mivel az elme, ama' gyönyörűség által, mellyet a' külömb fé-eséggel öfzve-kaptsoltt egy-formaságban talál, a' munkának folytatására hatatosan fel-ébredtetik.

Ezt a' taktus szerént-való és ritmusbéli mozdulást szorossan öfzve lehet kaptsolni a' hangoknak egy bizonyos sorával; mivel az efféle sor a' mozdulást, természetere szerént, magába foglallya: és így már, a' taktusra- és ritmusra-vett valóságos dalnak eredetét, mivóltát, és a' tánttal-való természetes szövetség-is, fáradság nélkül által-láthattjuk. Sőt egy kevés eszmélkedés után, mellyre bennünket az eddig tett jegyzések önként fel-segítenek, még azonn sem tsudálkozhatunk, hogy a' Muzsikát a' leg vadabb Népek-is könnyen fel-találták, és hogy annak pallérozásában még egynehány lépéseket-is tettek.

A' Muzsika tehát olly mesterség, melly az emberi természetere van fondálva, 's a' mellynek következendő-képpen változhatatlan reguláji-vagynak, mellyeket szükség-képpen szemeink előtt kell tartanunk, ha muzsikabéli darabokat készíteni, vagy ennek a' mesterségnek pallérozásában munkálkodni akarunk. A' reguláknak változhatatlanságát ugyan, valamint a' többi szép Mesterségekben, úgy a' Muzsikában-is, nagyon ellenzi egy közönséges elő-ítélet; de a' mellynek helytelensége leg-ottan ki-tetfzik, ha azt egy kevéssé szemesebben meg-visgállyuk. Azt mondgyák

tudni-illik némellyek, hogy „a' Khínai Lakos az Eu-  
 „rópai Muzsikában semmi gyönyörüséget sem talál;  
 „az Európai Lakos ellenben a' Khínai Muzsikát ki  
 „sem állhattya: nem igaz tehát, hogy ennek a' Mes-  
 „terségnek a' közönséges és mindenütt-egyenlő em-  
 „beri természetben fondáلت, és így változhatatlan  
 „reguláji vólnának.” De lássuk erre a' feleletet.

Ha a' Muzsikának semmi egyéb tizti nem vólna,  
 hanem hogy egy szempillantásig tartó örömet, félel-  
 met, vagy ijedést ébresszen; erre akármelly öröm-  
 kiáltás, vagy belső szorongatásból eredő hang, melly  
 egyf-erre több emberektől tétetnék, minden-képp' ele-  
 gendő vólna. Ha valamelly sokaság örvendezve vagy  
 meg-ijedve egyszer's-mind fel-kiált, ez által hatalma-  
 san meg-ragadtatunk, bár-melly regulátlanok, za-  
 varttak, rendetlenek, és harmonia nélkül-valók légye-  
 nek-is a' szózatok, mellyekből az efféle kiáltás áll.  
 Erre semmi regula nem kívántatik. De az ilyen ki-  
 áltás tartós nem lehet, és, ha tovább tartana-is,  
 nem sokára egész erejét el-vefztené, mivel a' reá-való  
 figyelmetesség hamar el-enyéfné bennünk. Arra te-  
 hát, hogy a' hangoknak ereje és hathatósága tartós  
 legyen, szükséges, hogy mértékre vétessenek: mert  
 a' mérték egyedül, melly figyelmetességünket hofz-  
 szabb ideig le-kötelezheti. Érzi ezt, ha által nem  
 láttya-is, minden ember, a' kiben tsak egy mor-  
 zsányi érzékenység vagyon: a' *Burét* és a' *Kaschinz*  
 a' Szibériai pusztákban, az Irokéz és az Indiai szinte  
 úgy, mint a' finomabb-hallású hajdani Görög. (Lásd:

*Gmelins Reise. 3. Th.*) A' hol pedig mérték, avagy *metrum* és ritmus találtatik, ott rend és regula szerént-való fel-ofztás-is vagyon. Erre nézve tehát valamennyi Nemzetek mind egyyenlő fő és fundamentális regulákat követnek. De mivel a' mérték számtalan változásokat szenvedhet, a'-nélkül, hogy mérték lenni meg-fzünnyön: ezekre-nézve mindenik Nemzetnek saját ízlése-is lehet; a' mint a' külömb-féle Népeknek tántz-melodiájikból nyilván ki-tetfzik. A' különös ízlések tehát külömb-félék lehetnek, de a' rendnek és egy-mértékűségnek (*Symmetria, Ebenmaafs.*) közönséges és fő reguláji mindenütt egy-yeenlők.

Hogy pedig az egyik Nemzet a' frissebb, a' másik a' lassúbb mozdúlást szereti; hogy a' vad Népek nem annyi változást, és nem olly határozott egy-mértékűséget keresnek, mint azok, a' kik a' Szépnek érzésében gyakorolttabbak; hogy némelly emberek a' hangokban több *dissonantziát* el-viselnek, mint-sem mások, kik a' sok hangoknak elegyülésében az *Eggyest* érezni jobban meg-fzökták; hogy erre való nézve a' közönséges és fundamentális regulákat a' különös esetekre mindenik Nemzet a' maga' tulajdon módgya szerént alkalmaztattya, a' miből a' különös reguláknak külömb-félesége támad: ez igen természetes; és az ízlésnek egy-általlyában tetfzésünk szerént-való változhatóságát semmi-képpen meg nem mutattya. Nem láttyuk-e még magunk között-is, hogy azok, a' kiknek finomabb és gyakorolttabb hal-

lások még a' kitsinységeket-is meg-érzi, tök-  
ra vígyáznak, mint mások, a' kik ezeket  
nem-vett regulákat tsak az-után nyomoz  
ki-nyomozván követik-is, minek-utánna a'  
nagyobb kézségre jutottak? A' különös íz  
lömb-félesége tehát, valamint a' többi Me-  
ben, úgy a' Muzsikában is, meg nem mutat  
azoknak regulájik nem az emberi termé-  
dálva, és így nem is változhatatlanok légye

*A' Muzsikának leg-főbb tzéllya, és  
el érésére szolgáló módgyai.*

**A**z eddig-tett jegyzésekből, hogy a' Muz-  
ső mivóltára nézve, nem egyéb, hanem oll-  
nak egymás-után folyó sora, mellyek  
ézésből támadnak, és ezt következendő-ké-  
festik, 's a' mellyek el-végre arra-való erőve  
hogy az indúlatot másokban is fel-lobbants.  
fzasabb ideig fenn-tartsák, táplállyák, és h  
tegyék. Most már tehát azt kell kivált-kép  
visgálnunk: mire viheti a' Muzsikát a' tap  
a' jó íz, az efzmélkedés, a' mesterség? és  
hetne annak mű-darabjait a' polgári éleihen  
nosabban fordíttani?

Leg-főbb tzéllya, az indúlatoknak fel-  
séből és táplálásából, — erre szolgáló mó  
efzközei, a' hangoknak külömb-féle folyam  
állanak; hafznos alkalmaztatása pedig akko



leg-helyesebben, ha mű-darabjai a' nagy Ter-  
nek az indúlatok iránt-való nemes szándékait  
zdítták. A' elsőről itt értekezünk: a' harma-  
pedig akkorra hagyjuk, minek-utánna majd a'  
ának az emberi szívre-való hathatós erejét ér-  
bben meg-magyarastuk.

Muzsikának most- említett tzélljáról nem ké-  
etünk, mihelyt az bizonyos, hogy a' Muzsika  
a' természetes öfztönből származott, melly az  
sok ízben arra kíztteti, hogy magában vala-  
ndúlatot erőre hozni, és hosszabb ideig fenn-  
, iparkodgyék. Minden indúlatok közül, úgy  
hogy az öröm vólt első, melly a' dalra okot  
az-utánn pedig az a' természet- szerént-való  
, hogy az ember a' súlyosabb munkánál maga  
fel-vidámítsa. Mivel ez kétféle- képpen tör-  
meg, úgy-mint a' munkának tsupa könnyeb-  
által, midön a' figyelmetesség, a' külömb-fé-  
kel fel-váltott egy formaságoknak segedelmé-  
súlyosról kellemetes tárgyra vezetetik, vagy  
a' valóságos vidámítás által, mellyet a' hat-  
mozdulás, és az elevenséggel-tellyes hangok,  
szoktak: a' Muzsika az első esetben az érzé-  
geknek meg-ragadására és néminémü bájolásá-  
másodikban pedig a' testi és elmébéli tehetsé-  
c fel-ébfesztésére tzéloz. Az érzékeny, szomorú,  
enes indúlatokat a' természetes Muzsika, elejin-  
agy tellyességgel nem, vagy leg-alább ritkán,  
ozta. De minek-utánna tapafztalták, hogy a'

Mesterség az efféle indulatokat is felette ha le-festheti, következőképpen a' Hallgatókban is fel-ébrá-szthati: a' Muzsikát el-végre gerjesztésére is kezdték fordítani. Mivel, az egyes embernek több vagy kevesebb ele és az a' különös mód, mellyel magokat az lati külső-képpen ki-mutatni szokták, az ő szív bélyegével, avagy karakterével, leg-szövetségben állanak: a' Muzsika sokszor az embernek, sőt egész Népeknek nemzeti erkő a' mennyire ezeket *érezni* lehet, értelmesen heti, és ki-fejezheti. Innen van, hogy a' nemi lok, és a' velek öfzve kaptsoltt tántzok, a' erköltsseit híven le-rajzollyák. Frissek ezek a' és tántzok, vagy komorak, szelídek vagy há kelemetések vagy fáradttságosak, elevenek v nyák, tiszta-mértékűek vagy nyers hibákkal te valamint magok a' nemzeti erköltsők.

Hogy, pedig a' Muzsika az értelemnek (*étus*) olytatén tárgyait is le-fesse, mellyek az tokkal, tsupán tsak mivóltoknak éfzbéli és m ismérete által, vagy éppen semmi szövetségbe állanak; erre elégséges okot a' Muzsika' tern ben nem találunk. A' gondolatoknak és képeze ki-fejezésére a' nyelv, avagy beszéd, találatu ennek, és nem a' Muzsikának kötelessége, ho tasson, és a' képzelő tehetség' elejébe képeket. Az ilyen festés a' Muzsika' tzellyával egyenes lenkezik. Egy-általlyában tehát a' Muzsika:

illetteheti az embert, mint gondolkozó vagy képviselő, hanem csak egyedül mint érző és indultatos: mert a' Muzsika nem a' gondolatoknak, sem érmézetben elő-akadó tárgyoknak vagy eseteknek, hanem egyedül csak az indulatoknak nyelve. Ebből az következik, hogy az olyan muzsikabab, melly semmi-féle indulatot nem ébreszt, az a' muzsika-műnek nevét meg nem érdemli. Bárly mesterségesen follyanak egymás-után a' hangok, ár-melly fáradságosan, 's a' leg-nehezebb reguszerént helyesen szerzett legyen a' harmonia: az an darab még-is, melly fízveinkben indultatos érnem támaszt, semmit sem ér. A' Hallgató, a' kedvéért valamelly muzsikabéli darab készítő, ha egyéb-aránt a' Mesterséget nem érti-is, *csak ny fízve legyen*, leg-ottan meg-ítélheti, ha jó-e, rossz? Ha azt az ő fízve meg nem érti, bizmondhattya felőle, hogy, *tzéllýához alkalmaz-a nem lévén*, semmit sem ér: ha pedig érzi, hogyét a' darab meg-illette, tétovázás nélkül jónak ezheti, mivel tze'llýát el-érte. Mert egy-általán, a' mi a' maga' tze'llýát el-éri, az mind jó. —azonban, ha az efféle darab nem lehetne-e még? ha a' Muzsika-szerző, a' mesterségnek vagy jónek fogyatkozása miatt, meg nem gyengített-e, meg nem rontott-e benne valamit? és több efféleéseknek meg fejtését, haggya a' Hallgató azokra, a' mesterséget mélyebben értik. Mert csak ők írják a' fel-tett tze'llýára vezető módokat, és így

ezeknek nagyobb vagy tsekélyebb erejéről-is helyes ítéletet csak ők ejthetnek.

A' Muzsikának itt meg-írtt tzellyára, nagyon izükséges, valamint a' Mestereket, úgy a' Muzsikának Kedvellőjit-is, meg- emlékeztetni: mivel amazok sokszor egész igyekezeteket arra fordították, hogy magoknak tsupa mesterkéltt állapotokkal, úgy- mint külömb-féle szaladozásokkal, ugrásokkal, hafzontalan és még-is fáradttságos harmoniákkal, tapsolást izerezzenek: a' Muzsikának Baráttjai pedig a' ditséretet többnyire csak arra pazarolják, a' ki olly mesterségesen játszott vagy énekelt, a' mint a' kötélen tántzó Tündér, vagy a' ki a' szerzésben olly sok akadályokat meg-győzött, mint a' ki ló-hátonn-állva sebessen nyargal. Mennyivel természetesebb, *Agyezilaussal* a' filemilének valóságos énekét többre betsülni, mintsem az ollyan muzsika-darabot, melly ezt a' madarat majmozni akarja?

A' tzel után, azok a' módok, mellyek ennek el-érésére szolgálnak, 's a' mellyeknek ismertetéből és alkalmaztatásából a' tulajdon-képpen-való Mesterség áll; a' bővebb vizgálást leg-inkább meg-érdemlik. Itt tehát arra a' kérdésre kell meg-felelnünk: mi-képpen lehet a' hangokat az indulatoknak értelmes nyelvévé tenni? és mi-képpen kell azokat úgy öfzve-szerkeztetni, hogy azok által a' Hallgató indulatba hoztassék, ugyan- abban egy ideig fenn-tartassék, és egy bizonyos kellemetes erőszak által arra kényszerítettessék, hogy ebben az állapotban örömet meg-

mar. dgyon? Ennek a' kérdésnek meg-fejtésében foglaltatik a' muzsika-mesterségnek egész theoriája. Az erre-való módok és eszközök tehát rövideden a' következők:

1) A' *dal*, avagy az egyes hangoknak sora, a' mennyire tudni-illik ezek, az indúlatnak különös természeté szerént, halkkal vagy frissebben, mélyen vagy magasban, gyengén vagy erősen, vonítva vagy tiszítva, mélyen a' mellyből vagy csak a' torokból, nagyobb vagy kisebb közeben egy-mástól el-különözve, és a' muzsikabéli menésnek több vagy kevesebb egy-formaságával elő-adatnak. Az ilyen hangoknak rövidebb sora, melodiás ízetskének, vagy muzsikabéli gondolatnak neveztetik. Ki-ki által-láttya, hogy támentalan sok ilyen ízetskéket lehet ki-gondolni, mellyek valamennyien mind egy bizonyos indúlatnak, vagy ezen indúlat'különösb árnyékozásának, bélyegét magokon visellyék. Az illetén ízetskéből el-végre egy *Egész* támad, mellyet *dal*-nak nevezünk. — Könnyű meg-fogni, továbbá, hogy ezen ízetské, avagy muzsikabéli gondolatok, már a' szelidebb gyönyörködést, vagy az elevenebb vidámságot, vagy az ugró örömet; már ellenben a' szív-re-ható érzékenyességet, vagy a' komorabb szomorúságot, vagy a' hathatósb keservet, vagy pedig a' dühösködő haragot 's a' t. értelmesen ki-fejezhetik; és hogy következőképpen az indúlatokat tikkelyetlen hangokban le-festeni, nem lehetlenség. Ezeknek el-végre akármellyik nemét egy, vagy több, szózatban-is elő lehet adni; melly szerént

a' fel-gerjesztendő indúlat-is a' Hallgatót vagy gyengébben, vagy erősebben el-fogja, és szívét vagy megnyúgósztallya, vagy meg-rezzenti. Az efféle melodiás gondolatok tehát, ha indúlatos hangokból állanak, avagy, egy szóval: a' *dal*, első módja és eszköze a' Muzsikának, mellyel fő tzellyát, az indúlatoknak gerjesztését, elérheti.

2) Masodik eszköze a' *tónus*, avagy a' hangnak neme, mellyben valamelly muzsikabéli gondolat elő-adatik. A' szívnek indúlatyiai, az ember' szavának szerzámával felette szoros szövetségben vagynak. A' torok ezek által már szükebbre, már tágasabbra nyittatik; és így, már tisztább és harmoniásabb, már tompább és zavarttább hangot ad. Ezt ki-ki világosan észre veheti, ha valamelly indúlatra-lobbantt embernek beszédét vígyázva hallgattya. Ha tehát a' külömb-féle hang-vezetők közül, mellyeknek mind-egyike különös bélyeggel bir, mindenkor az választatik, mellynek hangzása mindenik magános gondolatnak saját bélyegével meg-eggyez, ez által az indúlatnak ki-fejezése felette nagy erőt és hathatóságot nyer. Mire-nézve, a' hangnak nemei, avagy a' *tónusok*, és *modulátziók*, mellyeknek segedelmével a' magános gondolatok az indúlatot külömb-féle árnyékozások által nagyon fel-emelhetik, a' Muzsika' tzellyának el-érésére második mód és eszköz gyanánt szolgálnak.

3) A' harmadik eszköz, a' dalnak mozdulásában való mérték, avagy a' *metrum* és *ritmus*, mellyek egy-általlyában az egy-formaságot külömb-féleségek-

kel elegyítettik. A' dal ez által olly szépséget, avagy gyönyörködteő tulajdonságot nyer, melly a' hallás' érzékenységét arra ingerli, hogy a' hangok' folyamattyára örömet és félbe-szakasztás nélkül figyelmezzon. De a' ritmusnak azonn-kivül, még az indúlatoknak ki-fejezésére nézve-is, felette nagy ereje van.

4) A' Muzsikának negyedik módgya és elzköze a' mellyel az indúlatok' gerjesztését végbe-viheti, a' *harmonia*, melly a' fő dalt késérni és támogatni szokta. Ez a' ki-fejezésekre nézve ki-mondhatatlanúl nagy erővel bir. Vagynak nyugofztaló harmoniák, és vagynak ellenben olyanok-is, mellyek a' tsikorgó *dissonántziák* által, kivált ha a' taktusnak leg-hathatós b rélzeire tétetnek, és a' fel-óldozásban egy darab ideig fenn-tartatnak, a' Hallgató' szívét nagy nyughatatlanságra gerjeszthetik: a' mint ezeket, majd annak idejében jobban meg-magyarázzuk. Így tehát a' Hallgatót, tsak a' tsupa harmonia által, már elégedésre, vagy nyughatatlanságra, már ijedesre és szorongatásra, már szomorúságra vagy vídámságra, ébrefszthettyük.

(Következik: a' Muzsikának az emberi szívre-való hathatós ereje: az-után pedig mire-valósága, és polgári hasznai.)

VERSEGI.